

Επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών και Δικαιώματα του Ανθρώπου*

ΙΩΑΝΝΑΣ ΓΟΥΣΕΤΗ, Κοινωνιολόγος, ΜΔΕ Εγκληματολογίας, Υποψ. Διδάκτορας Παντείου Παν/μίου

Οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές ("harmful traditional practices") αποτελούν πολιτισμικές συμπεριφορές, θρησκευτικές συνήθειες και εθιμικές πρακτικές, οι οποίες συνιστούν παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των γυναικών και, γενικότερα, του ανθρώπου. Παρά την αναγνώριση του επιβλαβούς χαρακτήρα τους στο πλαίσιο της Διεθνούς Κοινότητας, τα τελευταία χρόνια σημειώνονται κάποιες προσπάθειες υπερίσχυσης τους σε βάρος των ΔΑ στους κόλπους των Διεθνών Οργανισμών. Το παρόν άρθρο στοχεύει στη συνοπτική παρουσίαση κάποιων χαρακτηριστικών παραδειγμάτων τέτοιων πρακτικών στρεφόμενων κατά των γυναικών, καθώς και στην κριτική τους προσέγγιση υπό το πρίσμα των ΔΑ.

Harmful traditional practices consist cultural behaviors, religious habits and customary practices, which violate the fundamental rights and freedoms of women and human beings in general. Despite the widespread recognition of their harmful character in the realm of the International Community, a number of attempts of their prevalence against human rights are observed in recent years. The current article aims to present some typical examples of harmful traditional practices against women as well as to discuss them on the basis of a human rights' perspective.

Ι. Εισαγωγή

Η οικουμενικότητα (*universality*) αποτελεί θεμελιώδη αρχή¹ στο πλαίσιο των διεθνών κανόνων δικαίου που έχουν ως αντικείμενο την πρόωση και προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου (ΔΑ)². Ο πανανθρώπινος αυτός χαρακτήρας ήταν έκδηλος από την Οικουμενική Διακήρυξη του 1948 ακόμα, στο προσώμιο της οποίας επισημαίνεται πως «η παρούσα Διακήρυξη των ΔΑ αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη»³. Πιο πρόσφατα, στο πλαίσιο της Διακήρυξης της Βιέννης, η οποία υιοθετήθηκε κατά την Παγκόσμια Διάσκεψη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1993, η αρχή της οικουμενικότητας εξακολουθεί να διαπνέει το εν λόγω κείμενο (*instrument*), όπου επισημαίνεται πως «όλα τα δικαιώματα του ανθρώπου είναι οικουμενικά, αδιαίρετα και αλληλεξαρτώμενα, και αλληλένδετα»⁴.

Η αναγνώριση του καθολικού χαρακτήρα των ΔΑ είναι μείζονος σημασίας διότι καταδεικνύει πως τα πολιτικά, πολιτισμικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα θα πρέπει να γίνονται αντιληπτά ως σύνολο, δεδομένης της ίσης αξίας τους, και να ισχύουν για όλους τους ανθρώπους, και άρα πως δε μπορούν να είναι αντικείμενο επιλεκτικής προώθησης και προστασίας⁵. Σήμερα, ωστόσο, εξακολουθούν να σημειώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιωδών

ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου, παρά την ύπαρξη ενός πυκνού δικτύου διατάξεων και οργάνων για την προάσπισή τους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα βάνουσης καταπάτησης των ΔΑ αποτελούν και οι επονομαζόμενες «επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές» ("harmful traditional practices")⁶, οι οποίες συνιστούν στις μέρες μας ένα φαινόμενο με παγκόσμιες διαστάσεις και ευρύ κοινωνικό πλαίσιο εφαρμογής. Παρά δε τη διεθνή αναγνώριση της διακύβευσης που συνιστούν για τα ΔΑ ήδη από τη δεκαετία του 1950⁷, σήμερα παρατηρείται μια τάση οπισθοδρόμησης στο πλαίσιο των Διεθνών Οργανισμών, η οποία έγκειται στις προσπάθειες διαφόρων ομάδων πίεσης για την υπερίσχυση των εν λόγω παραδόσεων, ηθών και εθίμων σε βάρος των ΔΑ⁸. Η σχετική επιχειρηματολογία απορρέει από έναν πολιτισμικό σχετικισμό (*cultural relativism*), στο πλαίσιο του οποίου οι θεμελιώδεις ελευθερίες και τα δικαιώματα του ανθρώπου εκλαμβάνονται ως εξαρτώμενα από το εκάστοτε πολιτισμικό και θρησκευτικό πλαίσιο⁹, παραγνωρίζοντας καταφανώς την απολυτότητα της αρχής του σεβασμού στην αξία του ανθρώπου.

Στη βάση των προαναφερθέντων, το παρόν άρθρο αποσκοπεί αφενός στην παρουσίαση κάποιων εκ των συνηθέστερα αναφερόμενων στο πλαίσιο της σχετικής βιβλιογραφίας μορφών επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών και αφετέρου στην προσέγγιση των σημαντικών προσκομμάτων που δημιουργούν οι εν λόγω πρακτικές στην προάσπιση των ΔΑ, και ειδικότερα των δικαιωμάτων των γυναικών, καθώς και στην ανάπτυξη ενός εγκληματολογικού σχολιασμού τους.

* Το παρόν άρθρο βασίζεται σε βραβευθείσα το 2010 εργασία της γράφουσας υπό τον τίτλο «Παραδόσεις και ΔΑ: Ισότητα των Φύλων και Παραδόσεις», στο πλαίσιο του ετήσιου θεσμού των βραβείων του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, <http://www.mfhr.gr/>

1. Yotopoulos-Marangopoulos A., "Gender Equality in Contemporary Democracy", στο Yotopoulos-Marangopoulos, A. (ed.), (1994). Women's Rights Human Rights. Athens: ESTIA Publ., σελ. 106-148.

2. Στο εξής θα αναφέρεται έτσι.

3. Βλ. *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ*, υιοθετηθείσα στις 10 Δεκεμβρίου 1948 (A/RES/217), στο <http://www.amnesty.org.gr/about/udhr.htm>

4. Βλ. *Vienna Declaration and Programme of Action*, A/CONF.157/23, 12 Ιουλίου 1993, στο [http://www.unhcr.ch/huridocda/huridocda.nsf/\(symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhcr.ch/huridocda/huridocda.nsf/(symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)

5. Ayton-Shenker D., "The Challenge of Human Rights and Cultural Diversity", United Nations Background Note. UN Department of Public Information DPI/1627/HR-March 1995, στο <http://www.un.org/rights/dpi1627e.htm>

6. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

7. Βλ. αντί άλλων UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

8. Βλ. Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54n Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.

9. Ayton-Shenker, 1995, ό.π.

II. Επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών

Οι πολιτιστικές και θρησκευτικές παραδόσεις, τα ήθη και οι εθιμικές πρακτικές αποτελούν συμπεριφορές κληροδοτούμενες από γενιά σε γενιά¹⁰, οι οποίες παρατηρούνται σε κάθε κοινωνική ομάδα σε παγκόσμιο επίπεδο, λειτουργώντας σε μεγάλο βαθμό ως συστατικό στοιχείο της συνοχής και συνέχισης της ομάδας¹¹. Πέραν, ωστόσο, αυτής της θετικής τους διάστασης, κάποιες εξ αυτών των πρακτικών συνιστούν –ως εκ του επιβλαβούς χαρακτήρα τους– περιπτώσεις βάνυσης καταπάτησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών συγκεκριμένων μελών των ομάδων που τις υιοθετούν¹².

Παρά την παρατηρηθείσα στο πλαίσιο της εξέλιξης των σύγχρονων κοινωνιών αναπροσαρμογή και διαφοροποίηση των παραδόσεων με άξονα το σεβασμό της ανθρώπινης αξίας, εξακολουθούν ως τις μέρες μας να υφίστανται πολιτισμικές και θρησκευτικές πρακτικές οι οποίες αντίκεινται στα ΔΑ, και ειδικότερα στα δικαιώματα των γυναικών¹³. Η προκειμένη εστίαση στην περίπτωση των γυναικών δε συνεπάγεται τη θεώρησή τους ως μοναδικών θυμάτων της προκληθείσας από κάποιες εθιμοτυπικές και θρησκευτικές πρακτικές καταστρατήγησης των ΔΑ, απορρέει ωστόσο από την κοινώς αποδεκτή διαπίστωση της ιδιαίτερα ευάλωτης θέσης των γυναικών απέναντι σε τέτοιου τύπου πρακτικές, η οποία θεωρείται ως άμεσα συσχετιζόμενη με το φαινόμενο της διαφυλικής ανισότητας¹⁴.

Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης και της συνακόλουθης αύξησης των μεταναστευτικών ρευμάτων από χώρες της αφρικανικής και ασιατικής ηπείρου προς τη Δύση, παρατηρείται επέκταση των εν λόγω παραδοσιακών πρακτικών, πέραν των εθνικών τους συνόρων, στις χώρες υποδοχής μελών των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων¹⁵. Καθίσταται, επομένως, προφανές πως οι παραβιάσεις που συνιστούν οι εν λόγω πρακτικές αφορούν τόσο στα διεθνή και περιφερειακά κείμενα προώσεως των ΔΑ όσο και στις εθνικές νομοθεσίες και τα συντάγματα επιμέρους –κυρίως δυτικών– χωρών. Πέραν της γεωγραφικής τους (επ)έκτασης, ιδιαίτερα ευρύ είναι και το κοινωνικό πλαίσιο εφαρμογής των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών κατά των γυναικών –από την οικογένεια και την κοινότητα έως και την επίσημη Πολιτεία– καταδεικνύοντας πως το εν λόγω φαινόμενο δεν έχει μόνο άτυπο χαρακτήρα, αλλά είναι θεσμοθετημένο εθιμικά, συχνά δε και ενταγμένο σε φορείς άσκησης του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

Εν προκειμένω, η παρουσίαση μιας σειράς επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών κατά των γυναικών θα διενεργηθεί μέσω της κατηγοριο-

ποίησής τους σε δύο ευρείες ομάδες, βάσει του κοινωνικού πλαισίου εφαρμογής τους, ως εξής: α) επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της οικογένειας ή/και της κοινότητας και β) επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της επίσημης Πολιτείας. Θα πρέπει, βέβαια, να διευκρινιστεί πως η προαναφερθείσα κατηγοριοποίηση έχει «επιχειρησιακό» κυρίως χαρακτήρα, εφόσον αναγνωρίζεται πως στην πράξη οι δύο αυτές διαστάσεις του φαινομένου είναι αλληλεξαρτώμενες και απορρέουν από την αποδιδόμενη στη γυναίκα «μειονεξία» και τη διαφυλική ανισότητα, η οποία παράγεται και αναπαράγεται τόσο σε μεσο –όσο και σε μακρο– κοινωνικό επίπεδο.

A. Επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών στο πλαίσιο της οικογένειας ή/και της κοινότητας¹⁶

1. Ακρωτηριασμός γεννητικών οργάνων (*Female genital mutilation*)¹⁷

Περιλαμβάνει διαδικασίες σκόπιμου ακρωτηριασμού και τραυματισμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων για μη ιατρικούς λόγους¹⁸ και διενεργείται, κυρίως, σε περιοχές της δυτικής, ανατολικής και νοτιο-ανατολικής Αφρικής, σε χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής, αλλά και σε κοινότητες μεταναστών σε Βόρεια Αμερική και Ευρώπη¹⁹, με θύματα κορίτσια νηπιακής και εφηβικής ηλικίας, αλλά συχνά και ενήλικες γυναίκες. Σήμερα, υπολογίζεται πως περί τα 100 με 140 εκατομμύρια κορίτσια και γυναίκες παγκοσμίως έχουν υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων²⁰, ενώ κάθε χρόνο δύο εκατομμύρια κορίτσια αντιμετωπίζουν αυτόν τον κίνδυνο²¹.

10. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>
11. United Nations, (2006). Ending Violence Against Women: From words to action. A study of the Secretary General. United Nations Publications, σελ. 31-33.
12. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>
13. Βλ. Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54n Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.
14. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>
15. Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54n Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.

16. Η λίστα των εν λόγω πρακτικών είναι μακροσκελής και ως εκ τούτου ξεπερνά τα όρια του παρόντος άρθρου, όπου αναπτύσσονται συνοπτικά κάποιες χαρακτηριστικές του φαινομένου περιπτώσεις. Συμπληρωματικά, θα μπορούσαν να αναφερθούν ονομαστικά οι ακόλουθες επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές: εγκλήματα τιμής (honor killings), τελετές χηρείας (widowhood rites), σεξουαλικός αποκλεισμός γυναικών (sexual exclusion of women) «σιδέρωμα» στήθους (breast ironing), αναγκαστική σίτιση (forced feeding). Για μία λεπτομερέστερη παρουσίαση του φαινομένου βλ. αντί άλλων *Kouyaté, M.*, "Harmful traditional practices against women and legislation", εισήγηση στο Expert Group Meeting on good practices in legislation to address harmful practices against women United Nations Conference Centre Addis Ababa, Ethiopia, 25-28 Μαΐου 2009, EGM/GPLHP/2009/EP07.
17. Βλ. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>, *Masterson, J.M. & Swanson J.H.*, (2000). Female Genital Cutting: Breaking the Silence, Enabling Change. International Center for Research on Women and The Centre for Development and Population Activities.
18. World Health Organization, Fact Sheet No. 241, Female Genital Mutilation, February 2010, στο: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>
19. Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54n Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.
20. World Health Organization, Fact Sheet No. 241, Female Genital Mutilation, February 2010, στο: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>
21. World Health Organization (WHO), (1998). Female Genital Mutilation: An Overview. Geneva: WHO.

2. Προτίμηση για αρσενικά τέκνα (son preference)

Περιλαμβάνει πρακτικές από τη βρεφοκτονία έως την παραμέληση του παιδιού γένους θηλυκού στο πλαίσιο της οικογένειας²², ενώ παρατηρείται κυρίως στην Κίνα, την Κορέα, το Νεπάλ, το Πακιστάν, την Τουρκία, την Αίγυπτο κ.ά.²³ Σύμφωνα με σχετικά εμπειρικά δεδομένα, η βρεφοκτονία και ο προγεννητικός έλεγχος του φύλου έχουν οδηγήσει στη θανάτωση μισού εκατομμυρίου κοριτσιών ετησίως, κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες στην Ινδία²⁴, ενώ σχετική έρευνα στην Κορέα κατέδειξε πως το 90% των γυναικών που κυοφορούσαν έμβρυα γένους αρσενικού συνέχισαν την εγκυμοσύνη, ενώ 30% και πλέον όσων κυοφορούσαν έμβρυα γένους θηλυκού διέκοψαν την εγκυμοσύνη²⁵.

3. Καταναγκαστικοί και πρόωροι γάμοι (forced and early marriages)

Η πρώτη περίπτωση αφορά γάμους συναπτόμενους χωρίς την ελεύθερη βούληση τουλάχιστον ενός εκ των δύο μερών, ενώ η δεύτερη όσους τελούνται πριν από την ενηλικίωση τουλάχιστον ενός εκ των δύο μελλόντων συζύγων²⁶. Δεδομένης της θεώρησης των ανήλικων ατόμων ως μη ικανών να παράσχουν συγκατάθεση σύναψης γάμου, οι πρόωροι γάμοι θεωρούνται εκ των πραγμάτων και καταναγκαστικοί. Το εν λόγω φαινόμενο εντοπίζεται συνηθέστερα στην υποσαχάρια Αφρική, τη νότια Ασία, την κεντρική Αμερική²⁷, σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και σε δυτικές χώρες στο πλαίσιο των μεταναστευτικών κοινοτήτων²⁸. Σύμφωνα με σχετικά εμπειρικά στοιχεία της UNIFEM, το 2009 57% όλων των διενεργηθέντων γάμων στο Αφγανιστάν ήταν πρόωροι και 70-80% καταναγκαστικοί²⁹.

Β. Επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών στο πλαίσιο της επίσημης Πολιτείας

1. Νόμοι σχετιζόμενοι με επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές

Τα νομοθετικά πλαίσια ορισμένων χωρών συνιστούν σοβαρές παραβιάσεις των ΔΑ, και ειδικότερα των γυναικών, εφόσον προωθούν τη διαφυλική διάκριση και ανισότητα μέσα από τον καθορισμό της αποδεκτής συμπεριφοράς των γυναικών στην ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα βάσει «πολιτιστικών» και «θρησκευτικών» επιταγών. Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το νομοθετικό πλαίσιο περί ατομικής κατάστασης (Personal Status Law) της Υεμένης³⁰, στο οποίο ορίζεται μεταξύ άλλων η πλήρης υπακοή της γυναίκας στο σύζυγο (άρθρο 40), η δυνατότητα πολυγαμίας για το σύζυγο (άρθρο 12), οι προϋποθέσεις απόκτησης διαζυγίου (άρθρο 59), οι οποίες είναι σαφώς δυσμενέστερες για τις συζύγους.

2. Ανάνθρωπες ποινές επιβληθείσες σε γυναίκες «παραβάτες» παραδοσιακών κανόνων

Η επιβολή ανάνθρωπων και εξευτελιστικών ποινών σε γυναίκες «παραβάτες» πολιτιστικών και θρησκευτικών κανόνων –από την ένδυση με παντελόνι έως την εξώγαμη συνουσία– παρατηρείται κυρίως σε χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής, περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, δημόσια μαστίγωση, λιθοβολισμό, θανάτωση της γυναίκας³¹. Παρά το γεγονός της επιβολής των εν λόγω ποινών τόσο σε άνδρες όσο και σε γυναίκες, η συχνότερη εκτέλεσή τους στην περίπτωση των γυναικών αποτελεί κοινώς αποδεκτή διαπίστωση, ερμηνευόμενη αφενός ως απόρροια της άνισης μεταχείρισης των δύο φύλων ενώπιον του νόμου και αφετέρου ως συνέπεια των υψηλών ποσοστών αναλφαριθμητισμού των γυναικών, τα οποία αυξάνουν τις πιθανότητες εκμείωσης ομολογίας για μη διαπραχθέντα εγκλήματα³². Χαρακτηριστική περίπτωση του εν λόγω φαινομένου αποτελεί ο λιθοβολισμός μέχρι θανάτου νεαρής γυναίκας στο Ιράν το Μάιο του 2007 στο πλαίσιο της καταδίκης της για μοικεία, και παρά την έλλειψη επαρκών αποδεικτικών στοιχείων σε βάρος της, η οποία οδήγησε δύο εκ των πέντε δικαστών της υπόθεσης να ψηφίσουν κατά της ενοχής³³.

3. Ανάνθρωπες ποινές επιβληθείσες σε γυναίκες θύματα εγκλημάτων

Η επιβολή ανάνθρωπων και εξευτελιστικών ποινών σε γυναίκες θύματα εγκλημάτων, για παράδειγμα βιασμών, παρατηρείται σε χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής και αιτιολογείται στη βάση πολιτιστικών και θρησκευτικών επιταγών, σχετιζόμενων με τον καθορισμό της «πρέπουσας» συμπεριφοράς της γυναίκας³⁴, όπως το να μην κυκλοφορεί στο δρόμο χωρίς τη συνοδεία άρρενος συγγενούς της, να

22. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

23. Βλ. Krantz, G. & Garcia-Moreno, C., "Violence against women", Journal of Epidemiology and Community Health, vol. 58, 2005, σελ. 818-821, Prabhat, J. et al., "Low male to female sex ratio of children born in India: national survey of 1.1 million households", Lancet, vol. 367, 200, σελ. 211-18.

24. United Nations, (2006). Ending Violence Against Women: From words to action. A study of the Secretary General. United Nations Publications, σελ. 46.

25. Hong, M.S., "Boy preference and imbalance in sex ratio in Korea", εισήγηση στο UNFPA/KIHASA International Symposium on Issues Related to Sex Preference for Children in the Rapidly Changing Demographic Dynamics in Asia, Σεούλ, 21-24 Νοεμβρίου 1994.

26. Thomas, C., "Forced and early marriage: a focus on central and eastern Europe and former Soviet Union countries with selected laws from other countries", εισήγηση στο Expert Group Meeting on good practices in legislation to address harmful practices against women United Nations Conference Centre Addis Ababa, Ethiopia, 25-28 Μαΐου 2009, EGM/GPLHP/2009/EP08.

27. International Women's Health Coalition, Fact Sheet, Child Marriage: Girls 14 and younger at risk, June 2008, στο http://www.iwhc.org/index.php?option=com_content&task=view&id=3487&Itemid=629

28. Thomas, 2009, ό.π.

29. RAWA News, "Afghan women among worst off in world: HRW", 8 Δεκεμβρίου 2009 στο: <http://www.rawa.org/temp/runews/2009/12/08/afghan-women-among-worst-off-in-world-hrw.html>

30. Βλ. Amnesty International, "Yemen's dark side. Discrimination and violence against women and girls", στο Yemen Times, 25.2.2010, http://www.yementimes.com/defaultdet.aspx?SUB_ID=33664

31. Βλ. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, «Ποινές ανάνθρωπες και εξευτελιστικές - Η άποψη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», στο Δασκαλάκη Η., κ.ά. (επιμ.), (2000). Εγκληματίες και Θύματα στο Κατώφλι του 21ου αιώνα. Αφιέρωμα στη Μνήμη Ηλίας Δασκαλάκη. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σελ. 255-261.

32. Βλ. Amnesty International, "Iran's stoning victims are mostly women", 2008, στο <http://www.amnesty.org.au/news/comments/8137/>

33. Worth R.F., «Ο λιθοβολισμός προκαλεί απογοήτευση στη Δύση», στο Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 29 Αυγούστου 2010, σελ. 7, The Global Campaign to Stop Killing and Stoning Women, "The case of Sakineh Mohammadi-Ashtiani and the practice of stoning in Iran, Ιούλιος 2010, στο <http://www.stop-stoning.org/en/node/1165>

34. Βλ. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2000, ό.π.

μη συνομιλεί δημόσια με άνδρα που δεν είναι μέλος της οικογένειας της κ.ά. Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση νεαρής γυναίκας το 2008 σε επαρχιακή πόλη της Σομαλίας, η οποία, αφού κατήγγειλε στις αρχές τον ομαδικό βιασμό της, εν συνεχεία παραπέμφθηκε σε δίκη με την κατηγορία της εξώγαμης συνουσίας, για την οποία και καταδικάστηκε σε θανατική ποινή διά λιθοβολισμού³⁵.

III. Τα δικαιώματα των γυναικών ως ανθρώπινα δικαιώματα

Οι γυναίκες δεν αποκλείστηκαν ποτέ από το πλαίσιο προστασίας των ΔΑ³⁶, όπως καταδεικνύει η ιδιαίτερη μεία που γίνεται στο φύλο σε διεθνή και περιφερειακά κείμενα, τα οποία αφορούν στην προώθηση και προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου εν γένει, όπως είναι για παράδειγμα η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948)³⁷ και η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (1950)³⁸.

Ωστόσο, η θεώρηση και αντιμετώπιση των δικαιωμάτων των γυναικών ως ανθρωπίνων δικαιωμάτων εδραιώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο μέσα από τη διαμόρφωση μιας σειράς διεθνών και περιφερειακών Διακηρύξεων και Συμβάσεων, οι οποίες εστιάζουν σε ειδικότερες εκφάνσεις της ζωής των γυναικών, όπως η ανισότητα των φύλων, οι διαφυλικές διακρίσεις, η βία κ.ά.³⁹ Χαρακτηριστικά τέτοια παραδείγματα αποτελούν η υιοθετηθείσα το Δεκέμβριο του 1979 Σύμβαση για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών, η οποία θεωρείται ως το πιο ολοκληρωμένο κείμενο ανάδειξης των πεδίων άνισης αντιμετώπισης ανδρών και γυναικών⁴⁰, η Διακήρυξη της Εξάλειψης της Βίας κατά των Γυναικών, η οποία υπήρξε απόρροια των εργασιών της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τα ΔΑ στη Βιέννη το 1993⁴¹ και έθεσε ρητά και στο επίκεντρο του προβληματισμού το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών υπό την οπτική των ΔΑ⁴², και η υιοθετηθείσα στο πλαίσιο της τέταρτης Παγκόσμιας Διάσκεψης για τις Γυναίκες

Διακήρυξη του Πεκίνου και Πλατφόρμα Δράσης⁴³ το Σεπτέμβριο του 1995, η οποία έθεσε ως κεντρικό στόχο την ενδυνάμωση των γυναικών μέσα από την ενεργό συμμετοχή τους σε όλες τις εκφάνσεις της ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας.

Τα εν λόγω ειδικότερα διαβήματα προώθησης και προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών απορρέουν από την αναγνώριση των ιδιαίτερων κοινωνικο-οικονομικών και πολιτισμικών συνθηκών, οι οποίες δημιουργούν προσκόμματα στην κατοχύρωση και άσκηση των δικαιωμάτων των δύο φύλων επί ίσοις όροις⁴⁴. Οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα των ιδιαίτερων αυτών συνθηκών ζωής, οι οποίες αντανακλώνται τόσο στις πολύπλευρες συνέπειές τους για τις γυναίκες που τις υφίστανται –από την παρεμπόδιση της ψυχο-κοινωνικής τους ανάπτυξης και τα σοβαρά προβλήματα υγείας έως την αναπαραγωγή των καταπιεστικών πατριαρχικών δομών⁴⁵– όσο και στις βαθύτερες σκοπιμότητες που εξυπηρετούν οι εν λόγω πρακτικές, παρά την «πολιτισμική» και «θρησκευτική» τους δικαιολόγηση, οι οποίες εκτείνονται από τον έλεγχο της σεξουαλικότητας της γυναίκας έως την πνευματική, οικονομική και κοινωνική της καθυστάση⁴⁶. Στη βάση αυτή, πολυάριθμα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών και του ανθρώπου⁴⁷, αλλά και εθνικές νομοθεσίες⁴⁸ έχουν εστιάσει στο φαινόμενο των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών, θέτοντας ως κεντρικό στόχο το μέγιστο δυνατό περιορισμό ή/και την παντελή εξάλειψή τους.

Παρά τα αποφασιστικά αυτά βήματα προόδου, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση οπισθοδρόμησης στο πλαίσιο των Διεθνών Οργανισμών, υποκινούμενη από διάφορες ομάδες πίεσης, η οποία έγκειται στις προσπάθειες υπερίσχυσης κάποιων παραδόσεων σε βάρος των ΔΑ, και ειδικότερα των δικαιωμάτων των γυναικών, με το επιχείρημα του πολιτιστικού και θρησκευτικού τους χαρακτήρα⁴⁹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εν λόγω οπισθοδρόμησης αποτελεί ο μεγάλος αριθμός επιφυλάξεων (reservations) που διατυπώνονται από κάποια κράτη στο πλαίσιο της Σύμβασης για την Εξάλειψη Όλων των Μορφών Διακρίσεων κατά των Γυναικών⁵⁰, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να μην εφαρμόζουν διάφορες διατάξεις, την οποία απο-

35. BBC News, "Stoning victim begged for mercy", 4 Νοεμβρίου 2008, στο <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7708169.stm>

36. Αξίζει να σημειωθεί πως σημαίνουσα προς την κατεύθυνση αυτή υπήρξε η δραστηριοποίηση πολυάριθμων φεμινιστικών οργανώσεων ανά τον κόσμο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την International Alliance of Women (IAW), βλ. *Yotopoulos-Marangopoulos*, 1994, ό.π., σελ. 18-21, *Yotopoulos-Marangopoulos A.*, "Gender Equality in Contemporary Democracy", στο *Yotopoulos-Marangopoulos*, 1994, ό.π., σελ. 108-148, *Render M.*, "Human Rights for Women", στο *Yotopoulos-Marangopoulos*, 1994, ό.π., σελ. 53-88.

37. Βλ. άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ, υιοθετηθείσα στις 10 Δεκεμβρίου 1948 (A/RES/217), στο <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

38. Βλ. άρθρο 14 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), υιοθετηθείσα την 4η Νοεμβρίου 1950, υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, στο <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm>

39. Βλ. *Cook R.J.*, "Enforcing Women's International Human Rights", στο *Yotopoulos-Marangopoulos*, 1994, ό.π., σελ. 47.

40. Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στις 3 Σεπτεμβρίου του 1981, αφού κυρώθηκε από είκοσι κράτη-μέλη, βλ. *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, στο <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>

41. Βλ. *Vienna Declaration and Programme of Action*, A/CONF.157/23, 12 Ιουλίου 1993, στο [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)

42. *Declaration on the Elimination of Violence against Women* (A/RES/48/104), General Assembly resolution 48/104, 20 Δεκεμβρίου 1993, στο [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(symbol\)/a.res.48.104.en](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(symbol)/a.res.48.104.en)

43. *Beijing Declaration and Platform for Action*, στο <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDFPA%20E.pdf>

44. *Yotopoulos-Marangopoulos*, 1994, ό.π., σελ. 16.

45. Βλ. UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children*, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

46. Βλ. *Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, 2000, ό.π., σελ. 257.

47. Βλ. παρ. 5 της Διακήρυξης της Βιέννης και του Προγράμματος Δράσης (1993), στο [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument)

48. Για παράδειγμα, *Dowry Prohibition Act* (1980), *Cruelty to Women (Deterrent Punishment) Ordinance*, (1983), *Child Marriage Restraint Act Amendment Ordinance* (1984), *Muslim Family Laws Ordinance* (1961, as amended in 1982) στο Μπαγκλαντές, *Prohibition of Female Circumcision Act* (1985) στη Μεγ. Βρετανία, *Act on Prohibition of Female Circumcision* (1982) στη Σουδία. Για μία πιο λεπτομερή αναφορά στα διεθνή κείμενα (instruments) και Οργανισμούς, στις εθνικές νομοθεσίες και στις ΜΚΟ που εστιάζουν και δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών, και ιδιαίτερα στην εξάλειψη των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών κατά των γυναικών, βλ. αντί άλλων UN Office of the High Commissioner for Human Rights, *Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children*, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

49. *Marangopoulos Foundation for Human Rights et al.*, *Oral Statement, Agenda Item 3a*, προς UN Commission on the Status of Women, 54η Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.

50. Η Σύμβαση έχει δεχθεί περισσότερες επιφυλάξεις από κάθε άλλη Διεθνή Συνθήκη, εφόσον από τις 161 χώρες που την έχουν επικυρώσει, τουλάχιστον

λογούν στη βάση θρησκευτικών και πολιτιστικών παραδόσεων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Αιγύπτου, της Σαουδικής Αραβίας, του Μπαγκλαντές, του Ιράκ, του Ισραήλ κ.ά.⁵¹ Πιο πρόσφατα, στο πλαίσιο του Ψηφίσματος 12/21⁵², το οποίο ενεκρίθη από το Συμβούλιο των ΔΑ στις 2 Οκτωβρίου 2009, πριμοδοτούνται εν πολλοίς οι πολιτισμικές και θρησκευτικές αντιλήψεις εις βάρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στη νομιμοποίηση και εξάπλωση των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών⁵³.

Υπό το φως των εξελίξεων αυτών, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη αντίδρασης της διεθνούς κοινότητας απέναντι σε κάθε πράξη καταστρατήγησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των γυναικών και του ανθρώπου⁵⁴, αλλά και σχετικοποίησής τους βάσει «πολιτιστικών» και «θρησκευτικών» επιταγών. Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος των ΔΑ ως του μόνου αντικειμενικού άξονα αξιολόγησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι κομβικός, εφόσον ως ακρογωνιαίος λίθος τους έχουν την ανθρώπινη αξία, αξιοπρέπεια και ελευθερία. Οποιαδήποτε συμπεριφορά αντιβαίνει σε αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα στρέφεται ταυτόχρονα κατά του συνόλου της ανθρωπότητας.

IV. Οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές κατά των γυναικών από εγκληματολογική σκοπιά

Σε μια προσπάθεια εγκληματολογικού σχολιασμού του φαινομένου των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών που στρέφονται κατά των γυναικών ιδιαίτερα βοηθητική αποδεικνύεται η επονομαζόμενη στο πλαίσιο της επιστήμης της Εγκληματολογίας τάση της πολιτισμικής Εγκληματολογίας (*cultural criminology*)⁵⁵, λόγω της αυξημένης εστίασής της στην παράμετρο του πολιτισμού, και παρά τη μη ενασχόλησή της με ζητήματα όπως το υπό εξέταση εν προκειμένω⁵⁶. Σε γενικές γραμμές, η εν λόγω θεωρητική και ερευνητική προσέγγιση εξετάζει την αλληλεπίδραση των πολιτισμικών παραμέτρων και του εγκληματικού φαινομένου σε διάφορα επίπεδα, μέσα από το συνδυασμό διαφόρων επιστημολογικών και μεθοδολογικών κατευθύνσεων, μεταξύ των οποίων ο μεταμοντερνισμός, η κριτική θεωρία, η κοινωνιολογία της αλληλεπίδρασης και η εθνομεθοδολογία, η ανάλυση περιεχομένου κ.ά.⁵⁷

Στη βάση της κατηγοριοποίησης των θεωρητικών και ερευνητικών ενδιαφερόντων της τάσης αυτής, όπως διατυπώνεται από τον Ferrell –έναν από τους βασικούς εκπροσώπους της– δύο εξ αυτών αφορούν

στο «έγκλημα ως πολιτισμό» (*crime as culture*) και στον «πολιτισμό ως έγκλημα» (*culture as crime*)⁵⁸. Στην πρώτη περίπτωση, το έγκλημα προσλαμβάνεται ως (υπο)πολιτισμικό στοιχείο διαφόρων ομάδων και ως βασικό αντικείμενο διερεύνησης τίθεται η εγκληματική (υπο)κουλτούρα και οι διάφορες εκφάνσεις της⁵⁹. Στη δεύτερη περίπτωση, στο επίκεντρο του εγκληματολογικού προβληματισμού τίθεται ο χαρακτηρισμός πολιτισμικών πράξεων και προϊόντων ως εγκληματικών και η διαδικασία αναπαραγωγής του εγκληματικού στίγματος⁶⁰.

Στο πλαίσιο των διεθνών κειμένων και Οργανισμών για την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών και του ανθρώπου, το φαινόμενο των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών προσλαμβάνεται ως έγκλημα, το οποίο ενδύεται το μανδύα της πολιτισμικής νόρμης και της θρησκευτικής παράδοσης. Με άλλα λόγια, το έγκλημα εν προκειμένω εκλαμβάνεται ως στοιχείο κάποιων πολιτισμικών παραδόσεων και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Από την άλλη μεριά, οι υποστηρικτές των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών διατείνονται ότι οι εν λόγω πρακτικές αποτελούν στοιχείο πολιτιστικής, εθνοτικής και θρησκευτικής ταυτότητας, ενώ η «εγκληματοποίησή» τους στο πλαίσιο της Διεθνούς Κοινότητας απορρέει από την αδυναμία κατανόησης των πολιτισμικών και θρησκευτικών αυτών ιδιαιτεροτήτων, αλλά και από μια τάση επέκτασης του δυτικού αξιακού συστήματος⁶¹, μέσα από την αντιμετώπιση διαφορετικών πολιτισμικών στοιχείων ως εγκληματικών.

Οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές συνιστούν παραβιάσεις θεμελιωδών ΔΑ, όπως της ζωής, της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας, της ελευθερίας κ.ά., και άρα –ανεξάρτητα από τους γενεσιουργούς τους παράγοντες– αποτελούν εγκλήματα στρεφόμενα κατά συγκεκριμένων προσώπων, όταν διαπράττονται επί παραδείγματι στο πλαίσιο της οικογένειας ή/και της κοινότητας, αλλά και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας⁶², όταν διαπράττονται από την επίσημη Πολιτεία ή υπό την ανοχή της. Στο πλαίσιο της προαναφερθείσας δικαιολόγησης των επιβλαβών παραδοσιακών πρακτικών, οι έννοιες της παράδοσης, της θρησκείας και του πολιτισμού χρησιμοποιούνται ως εργαλεία διατήρησης της καθεστηκυίας κοινωνικής, οικονομικής και πολιτισμικής τάξης –στο πλαίσιο της οποίας κάποιον ευνοούνται ενώ άλλοι θυματοποιούνται– εφόσον παραγνωρίζεται ο δυναμικός τους χαρακτήρας ή η άμεση εξάρτησή τους από τις ευρύτερες κοινωνικο-οικονομικές

πενήντα έχουν διατυπώσει επιφυλάξεις. Βλ. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV8&chapter=4&lang=en

51. Βλ. http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV8&chapter=4&lang=en
52. Promoting human rights and fundamental freedoms through a better understanding of traditional values of humankind. Βλ. Rathgeber T., "12th session of the UN Human Rights Council", Report December 2009, FES.
53. Βλ. Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54th Σύννοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.
54. Το ίδιο.
55. Βλ. αντί άλλων Ferrell J. & Sanders Cr. (eds.), (1995). *Cultural Criminology*. Boston: Northeastern University Press.
56. Τα συνθετότερα αντικείμενα θεωρητικού και ερευνητικού ενδιαφέροντος της εν λόγω τάσης αφορούν μεταξύ άλλων στις εγκληματικές υποκουλτούρες, τις εγκληματολογικές αναπαραστάσεις στο πλαίσιο πολιτισμικών προϊόντων, όπως ο κινηματογράφος, η λογοτεχνία κ.λπ., τις (δυνάμει) εγκληματικές διαστάσεις διαφόρων προϊόντων και συμπεριφορών πολιτισμικού χαρακτήρα, τις διαδικασίες απόδοσης εγκληματικού στίγματος σε εκφάνσεις του πολιτισμού. Βλ. Ferrell J., "Cultural Criminology", στο: *Annual Review of Sociology*, vol. 25, 1999, σελ. 395-418.
57. Ferrell, 1999, ό.π.

58. Το ίδιο.

59. Βλ. αντί άλλων Gelder K. & Thornton S. (eds.), (1997). *The Subcultures Reader*. London: Routledge.

60. Βλ. αντί άλλων Bailey, FY & Hale, DC. (eds.), (1998). *Popular Culture, Crime and Justice*. Belmont, CA: West/Wadsworth.

61. Greiff S., (2010). *Violence against Women in the Name of Culture, Religion and Tradition*. The Global Campaign to Stop Killing and Stoning Women, σελ. 5-7.

62. Στο πλαίσιο του άρθρου 7 του Καταστατικού της Ρώμης (2002) για τη λειτουργία του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, τα «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας» ορίζονται ως «κάθε μία από τις ακόλουθες πράξεις, όταν διαπράττονται ως μέρος ευρύτερης ή συστηματικής επίθεσης στρεφόμενης κατά οποιουδήποτε αμάχου πληθυσμού, με γνώση της επίθεσης: ανθρωποκτονία, εξόντωση, υποδούλωση, απέλωση ή βίαιη μετακίνηση πληθυσμού, φυλάκιση ή άλλη σοβαρή στέρηση της ελευθερίας κατά παράβαση των θεμελιωδών κανόνων του διεθνούς δικαίου, βασανισμός, βιασμός, σεξουαλική δουλεία, καταναγκαστική πορνεία, αναγκαστική εγκυμοσύνη, στέρηση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή σεξουαλικής βίας ανάλογης βρισιότητας, δίωξη κατά οποιασδήποτε ομάδας ή συλλογικότητας στη βάση των πολιτικών πεποιθήσεων, της εθνικής καταγωγής, της πολιτισμικής ταυτότητας, της θρησκείας, του φύλου ή σε οποιαδήποτε άλλη βάση, θεωρούμενη ως παράνομη στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου, σε σχέση με οιαδήποτε πράξη αναφερόμενη στην παρούσα παράγραφο ή οποιουδήποτε εγκλήματος βρισκόμενου στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, εξαναγκαστική εξαφάνιση προσώπων, το έγκλημα του apartheid, άλλες απάνθρωπες πράξεις παρόμοιου χαρακτήρα, οι οποίες προκαλούν ηθελμένα μεγάλα δεινά ή σοβαρές βλάβες στη σωματική ή ψυχική υγεία...», βλ. <http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/rome.htm>

συνθήκες, και άρα ο μη πανανθρώπινος χαρακτήρας τους⁶³. Αντίθετα, η αρχή της καθολικότητας που διαπνέει τα ΔΑ, εφόσον ως υπέρτατη αξία θέτουν τον άνθρωπο, είναι αυτή που τα καθιστά ως το μόνο αντικειμενικό άξονα αξιολόγησης οιασδήποτε κοινωνικής, οικονομικής, πολιτισμικής συμπεριφοράς, αλλά και ως την ασφαλέστερη εγγύηση προστασίας της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας, της ακεραιότητας και της αξίας του ανθρώπου⁶⁴.

V. Επίλογος

Στο πλαίσιο των διεθνών κειμένων και Οργανισμών για την προστασία των ΔΑ αναγνωρίζεται η θετική συνεισφορά του πολιτισμικού πλουραλισμού και της πολυφωνίας έως το σημείο εκείνο που δε συγκρούονται με τα διεθνώς αναγνωρισμένα και κατοχυρωμένα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου γενικά και ορισμένων κοινωνικά ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων ειδικότερα⁶⁵. Υπό αυτήν την έννοια, η θεώρηση των ΔΑ και διαφόρων παραδόσεων, εθίμων, θρησκειών ως αλληλοαποκλειόμενων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «ψευδοδιλημμα», αποσκοπώντας μάλλον στην εξυπηρέτηση μιας σειράς κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών σκοπιμοτήτων, παρά στην προάσπιση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Καθίσταται, έτσι, προφανές πως η πρόκληση που θέτουν σήμερα οι επιβλαβείς παραδοσιακές πρακτικές δεν είναι αυτή μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παράδοσης ή θρησκείας, αλλά μεταξύ ανθρωπίνων δικαιωμάτων και φονταμενταλισμού, εξτρεμισμού και σεξισμού, απέναντι στην οποία η θέση της Διεθνούς Κοινότητας είναι πάγια και αντανakλάται πριν απ' όλα στο άρθρο 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σύμφωνα με το οποίο: «Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι και στην αξιοπρέπεια και στα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφότητας».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Amnesty International, "Yemen's dark side. Discrimination and violence against women and girls", στο Yemen Times, 25.2.2010, http://www.yementimes.com/defaultdet.aspx?SUB_ID=33664
- Amnesty International, "Iran's stoning victims are mostly women", 2008, στο <http://www.amnesty.org.au/news/comments/8137>
- Ayton-Shenker D., "The Challenge of Human Rights and Cultural Diversity", United Nations Background Note. UN Department of Public Information DPI/1627/HR--March 1995, στο <http://www.un.org/rights/dpi1627e.htm>
- BBC News, "Stoning victim begged for mercy", 4 Νοεμβρίου 2008, στο <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7708169.stm>
- Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, «Ποινές απάνθρωπες και εξευτελιστικές - Η άποψη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου», στο Δασκαλάκη, Η., κ.ά. (επιμ.), (2000). Εγκληματίες και Θύματα στο Κατώφλι του 21ου αιώνα. Αφιέρωμα στη Μνήμη Ηλία Δασκαλάκη. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σελ. 255-261.

63. Greiff, 2010, ό.π., σελ. 8-10.

64. Βλ. Αντιφώνηση της τιμωμένης Ομ. Καθηγήτριας κ. Άννας Μπενάκη-Ψαρούδα, Τελετή Επίδοσης του Τιμητικού Τόμου «Ποινικές Επιστήμες. Θεωρίας και Πράξη» στην Άννα Μπενάκη-Ψαρούδα, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2009, σελ. 23.

65. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2000, ό.π., σελ. 259.

International Human Rights Law, Collection of Instruments relating to the International Protection of Human Rights, Vol. I, International Institute of Human Rights.

Cook R.J., "Enforcing Women's International Human Rights", στο Yotopoulos-Marangopoulos, A. (ed.), (1994). Women's Rights Human Rights. Athens: ESTIA Publ., σελ. 29-52.

Ferrell J. & Sanders Cr. (eds.), (1995). Cultural Criminology. Boston: Northeastern University Press.

Ferrell J., "Cultural Criminology", στο: Annual Review of Sociology, vol. 25, 1999, σελ. 395-418.

Greiff S., (2010). Violence against Women in the Name of Culture, Religion and Tradition. The Global Campaign to Stop Killing and Stoning Women.

Hong M.S., "Boy preference and imbalance in sex ratio in Korea", εισήγηση στο UNFPA/KIHASA International Symposium on Issues Related to Sex Preference for Children in the Rapidly Changing Demographic Dynamics in Asia, Σεούλ, 21-24 Νοεμβρίου 1994.

International Women's Health Coalition, Fact Sheet, Child Marriage: Girls 14 and younger at risk, June 2008, στο http://www.iwhc.org/index.php?option=com_content&task=view&id=3487&Itemid=629

Kouyaté M., "Harmful traditional practices against women and legislation", εισήγηση στο Expert Group Meeting on good practices in legislation to address harmful practices against women United Nations Conference Centre Addis Ababa, Ethiopia, 25 - 28 Μαΐου 2009, EGM/GPLHP/2009/EP07.

Krantz G. & Garcia-Moreno C., "Violence against women", Journal of Epidemiology and Community Health, vol. 58, 2005, σελ. 818-821.

Marangopoulos Foundation for Human Rights et al., Oral Statement, Agenda Item 3a, προς UN Commission on the Status of Women, 54th Σύνοδος, 1-12 Μαρτίου, 2010.

Masterson J.M. & Swanson J.H., (2000). Female Genital Cutting: Breaking the Silence, Enabling Change. International Center for Research on Women and The Centre for Development and Population Activities.

Prabhat J. et al., "Low male to female sex ratio of children born in India: national survey of 1.1 million households", Lancet, vol. 367, 200, σελ. 211-18.

RAWA News, "Afghan women among worst off in world: HRW", 8 Δεκεμβρίου 2009 στο: <http://www.rawa.org/temp/runews/2009/12/08/afghan-women-among-worst-off-in-world-hrw.html>

The Global Campaign to Stop Killing and Stoning Women, "The case of Sakineh Mohammadi-Ashtiani and the practice of stoning in Iran, Ιούλιος 2010, στο <http://www.stop-stoning.org/en/node/1165>

United Nations, (2006). Ending Violence Against Women: From words to action. A study of the Secretary General. United Nations Publications.

UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Fact Sheet No. 23, Harmful Traditional Practices Affecting the Health of Women and Children, August 1995, No. 23, στο: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/479477410.html>

Yotopoulos-Marangopoulos A., "Gender Equality in Contemporary Democracy", στο Yotopoulos-Marangopoulos, A. (ed.), (1994). Women's Rights Human Rights. Athens: ESTIA Publ., σελ. 106-148.

World Health Organization, Fact Sheet No. 241, Female Genital Mutilation, February 2010, στο: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>

Worth R.F., «Ο λιθοβολισμός προκαλεί απογοήτευση στη Δύση», στο Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 29 Αυγούστου 2010, σελ. 7.